

Лекція 5

Вимірювальні перетворювачі для медико-біологічних вимірювань

Ч.3. Ємнісні, індуктивні, оптичні та магнітні сенсори

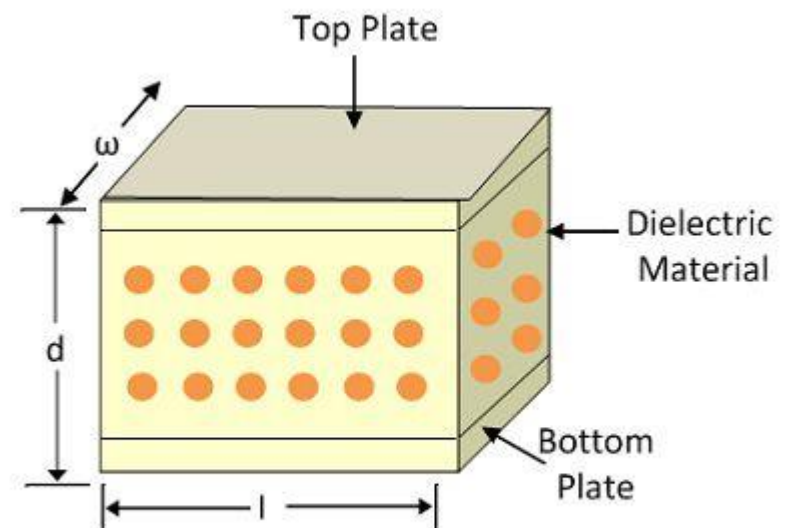
Ємнісні ВП

Принцип дії

Ємнісні сенсори використовують метод зміни ємності конденсатора при зміні відстані між обкладками. Відомі керамічні або кремнієві ємнісні ВП тиску і ВП, виконані з використанням пружної металевої мембрани. При зміні тиску мембрана з електродом деформується і відбувається зміна ємності. В елементі з кераміки або кремнію простір між обкладками зазвичай заповнений маслом або іншою органічною рідиною. Недоліком таких ВП є нелінійна залежність ємності від прикладеного тиску.

Ємнісними перетворювачами можливо вимірювати тиск та невеликі переміщення.

$$C = \frac{\epsilon\epsilon_0 Q}{d}$$

Parallel Plate Capacitive Transducer

Ємнісні ВП Чутливість

Ємність:

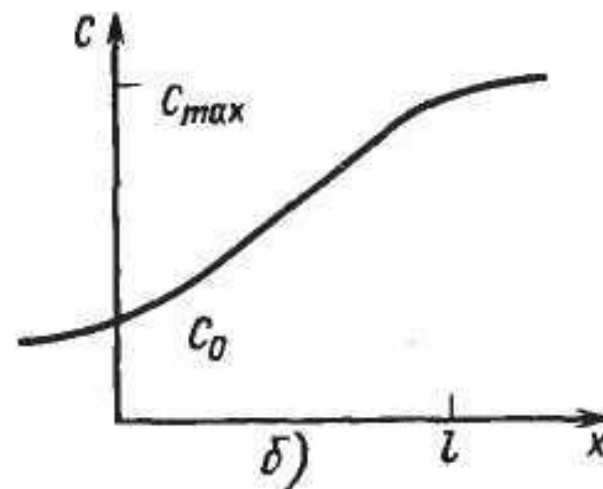
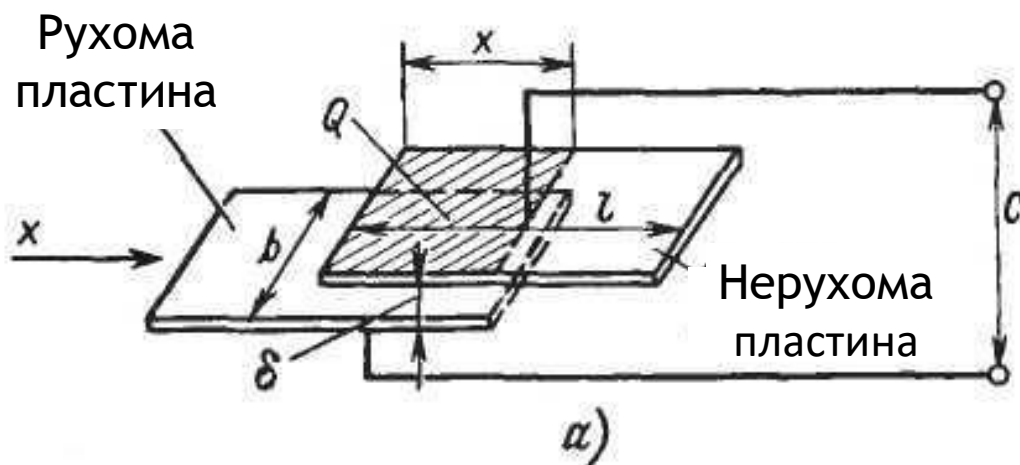
$$C = \frac{\varepsilon\varepsilon_0 Q}{\delta}$$

Чутливість (для ВП з прямокутними пластинами) у випадку переміщення пластини:

$$S = \frac{dC}{dx} = \frac{\varepsilon\varepsilon_0 b}{\delta}$$

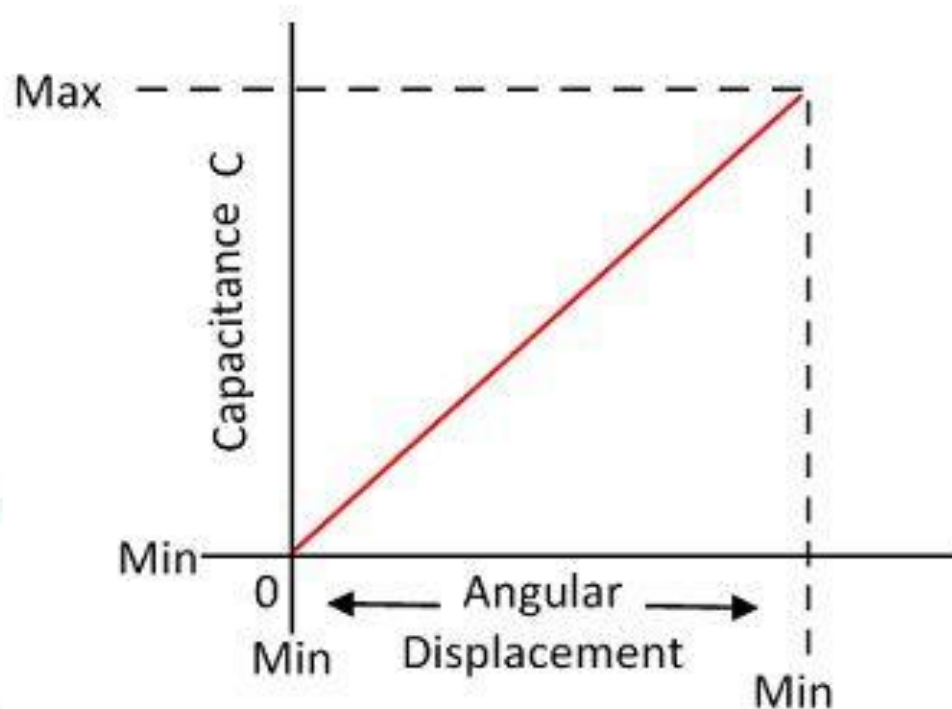
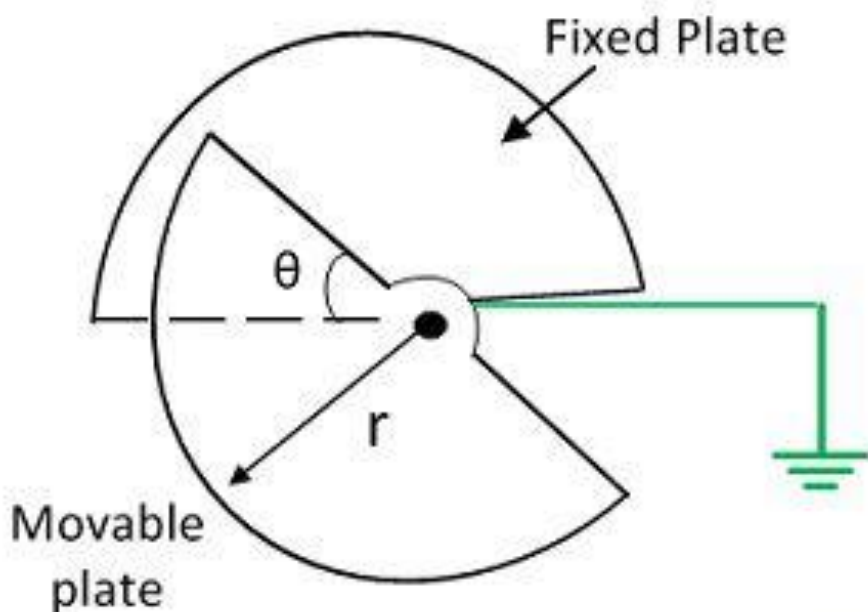
Чутливість (для ВП з прямокутними пластинами) у випадку зміни відстані між пластинами:

$$S = \frac{dC}{d\delta} = \frac{\varepsilon\varepsilon_0 Q}{\delta^2}$$

Ємнісні ВП

Конструкція обертового варіанту

Максимальна ємність:

$$C_{max} = \frac{\epsilon A}{d} = \frac{\pi \epsilon r^2}{2d}$$

Ємність:

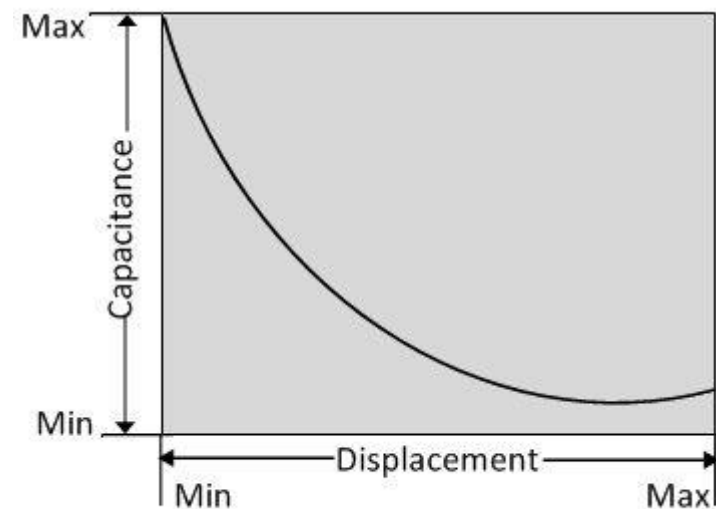
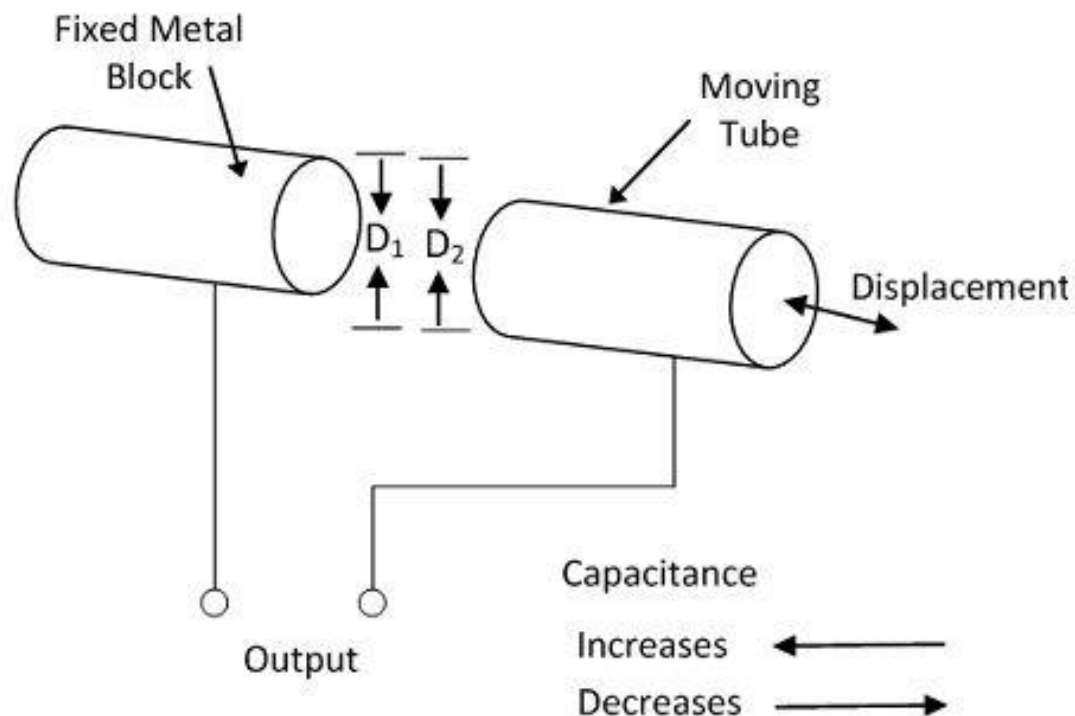
$$C = \frac{\epsilon \theta r^2}{2d}$$

Чутливість:

$$S = \frac{\partial C}{\partial \theta} = \frac{\epsilon r^2}{2d}$$

Ємнісні ВП

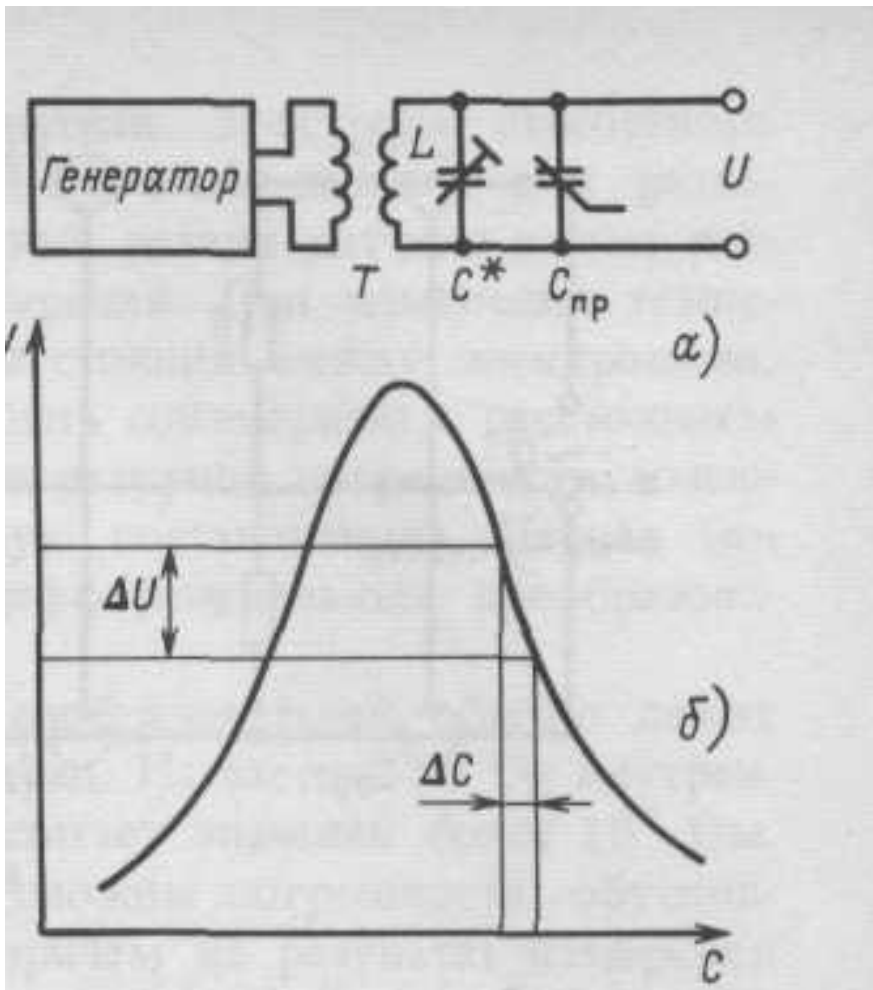
Конструкція переміщувального варіанту

Такий варіант ємнісного ВП використовується рідше, оскільки має сильно нелінійну передаточну характеристику.

Ємнісні ВП

Резонансна схема включення

Строго кажучи, в такій схемі вихідною величиною є не ємність, а напруга.

Рідше вихідною величиною є резонансна частота коливального контуру.

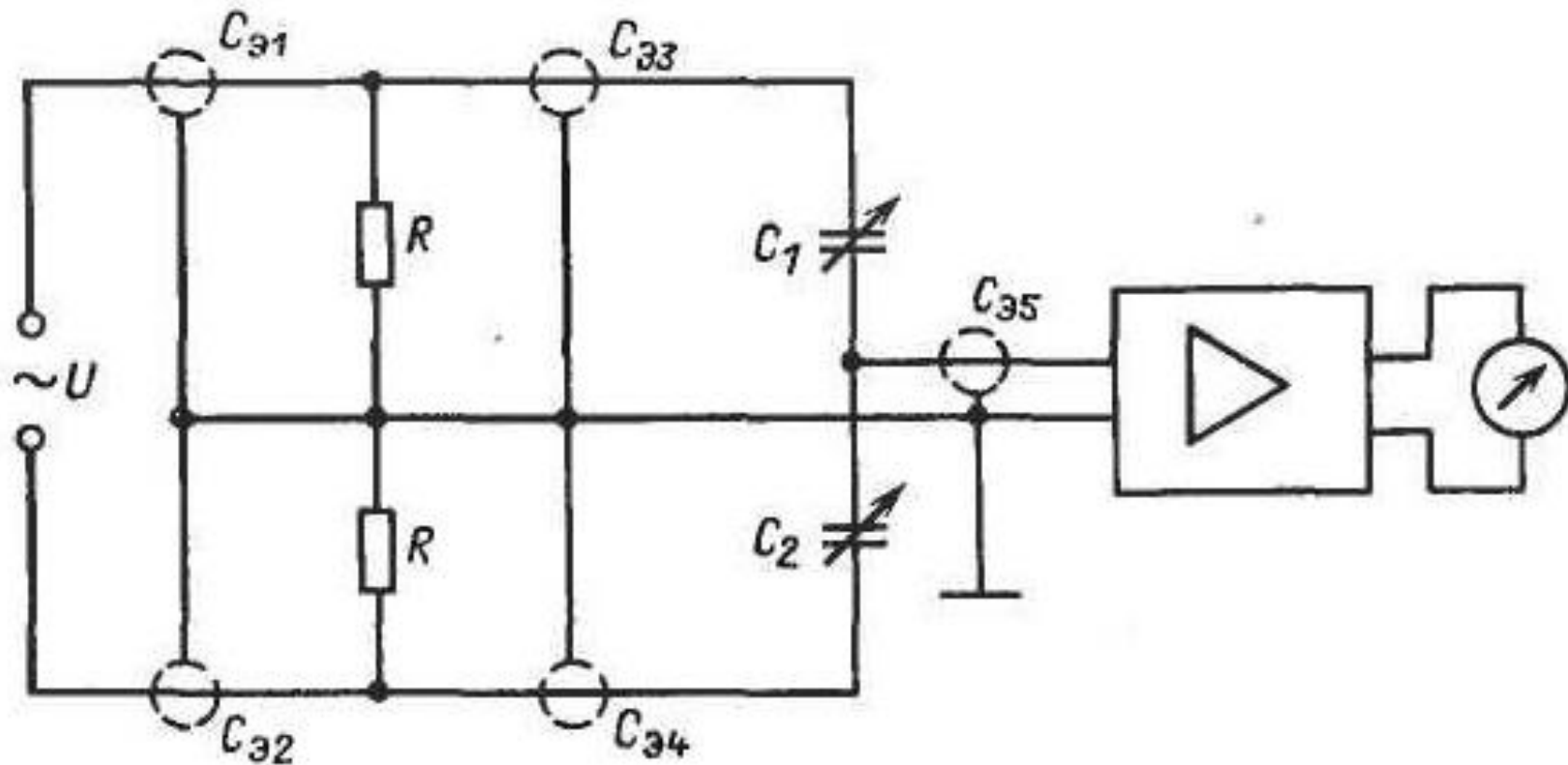
Така схема потребує калібрувального конденсатора C^* .

Чутливість:

$$S = \frac{\Delta U}{\Delta C}$$

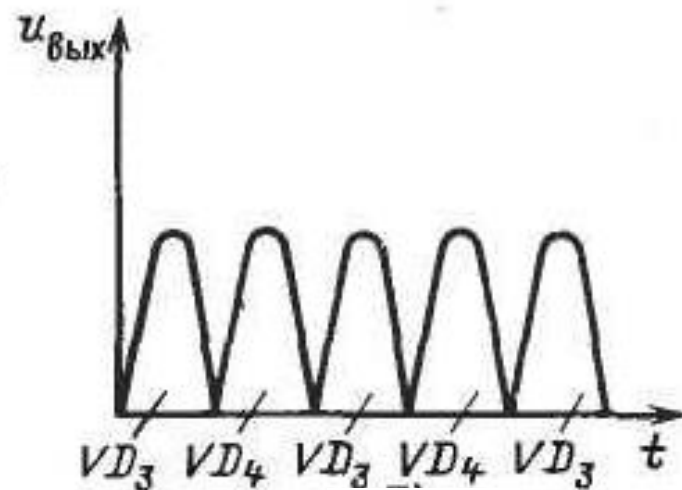
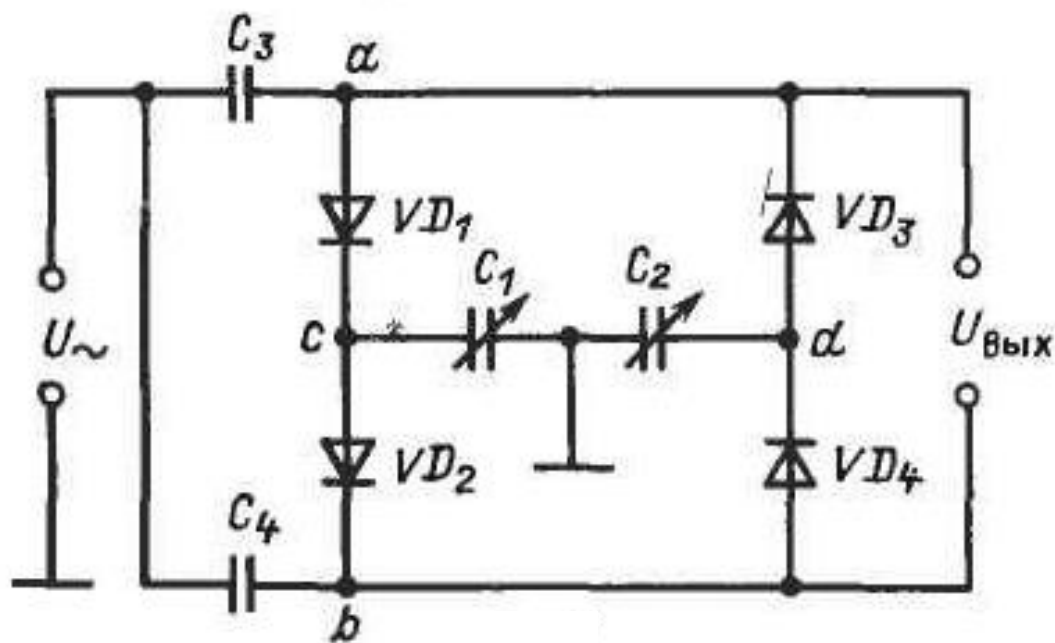
Ємнісні ВП

Мостова схема включення (варіант 1)

Ємнісні ВП

Мостова схема включення (варіант 2)

Переваги ємнісних перетворювачів:

- 1) дуже чутливі
- 2) мають хорошу частотну характеристику, через яку використовується для динамічних досліджень (швидкозмінних процесів)
- 3) мають високий вхідний опір (споживають малий струм і вимагає невеликої потужності для роботи)

Недоліки ємнісних перетворювачів:

- 1) металеві частини вимагають ізоляції
- 2) каркас конденсатора вимагає заземлення для зменшення впливу розсіяного магнітного поля
- 3) іноді перетворювач показує нелінійну поведінку через ефект краю, який контролюється за допомогою охоронного (запобіжного) кільця.
- 4) кабель, що з'єднує перетворювач із схемою, може бути джерелом завади.

- 1) Ємнісний перетворювач використовується для вимірювання як лінійного, так і кутового зміщення. Він надзвичайно чутливий, але використовується для вимірювання дуже невеликої відстані/переміщення.
- 2) В основному ємнісні ВП використовуються для вимірювання сили і тиску. Сила або тиск спочатку перетворюються на зміщення, а потім зміщення змінює ємність перетворювача.
- 3) В деяких випадках він використовується як датчик тиску в газі, де діелектрична проникність перетворювача змінюється з тиском. Також може бути використаний для вимірювання вологості газу.
- 4) При невеликій механічній модифікації ємнісні ВП можуть бути використані для вимірювання об'єму, щільності, ваги тощо.

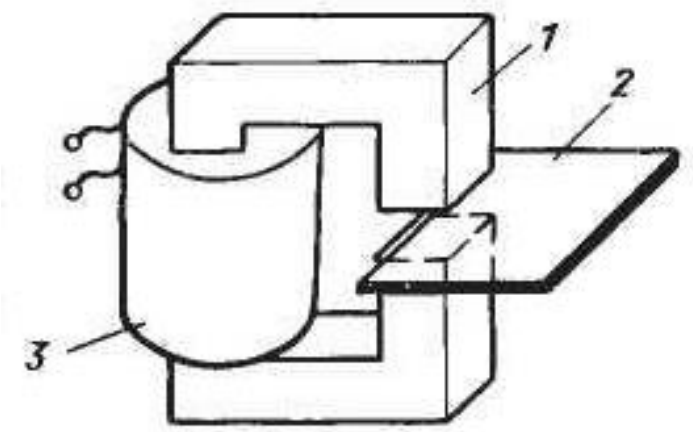
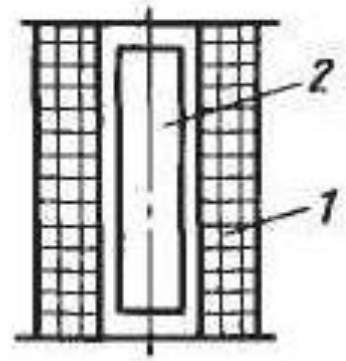
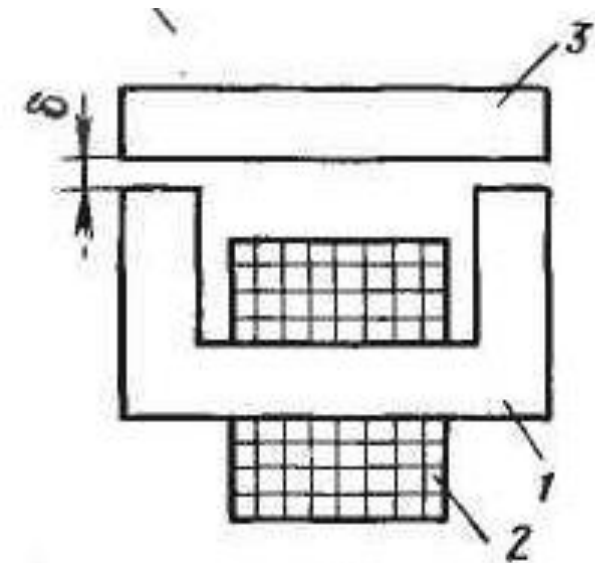
Індуктивні ВП

Принцип дії

Індуктивний перетворювач являє собою котушку індуктивності (дросель), повний опір якої змінюється при взаємному відносному переміщенні елементів магнітопроводу. Є дві групи перетворювачів:

1) з індуктивністю, що змінюється:

2) з реактивним опором, що змінюється:

Індуктивні ВП

Принцип дії

Індуктивність котушки:
$$L = w \frac{\Phi}{I}$$

де w - кількість витків, Φ - магнітний потік, I - сила струму.

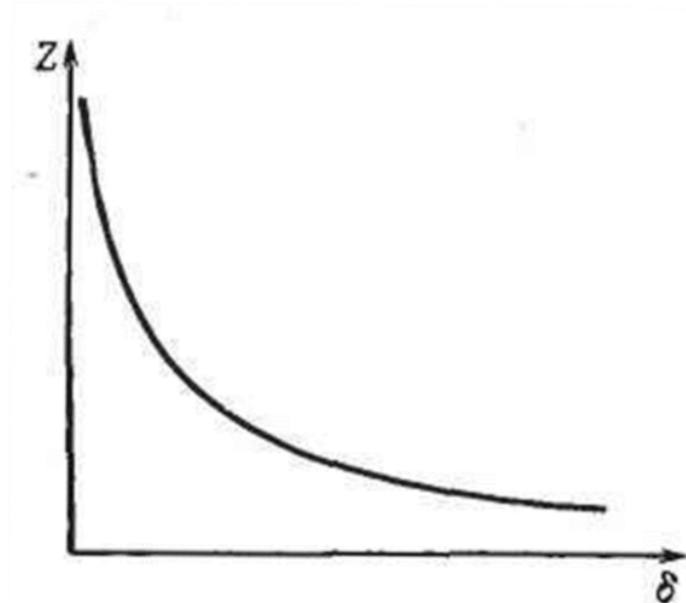
Струм:
$$I = \frac{H\delta}{w}$$

де H - напруженість магнітного поля, δ - магнітний зазор.

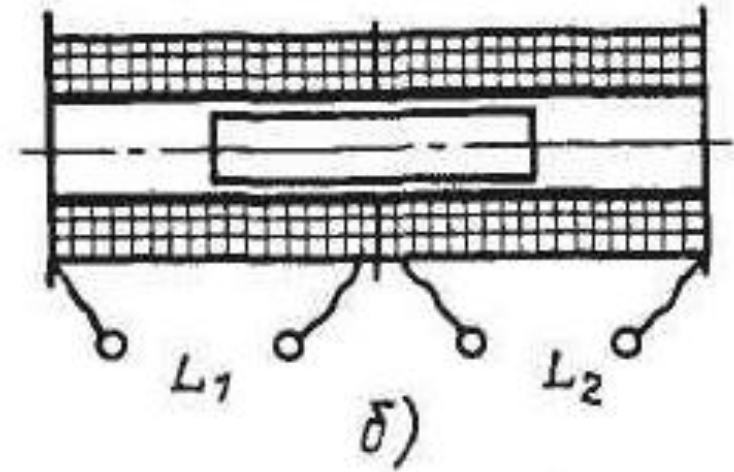
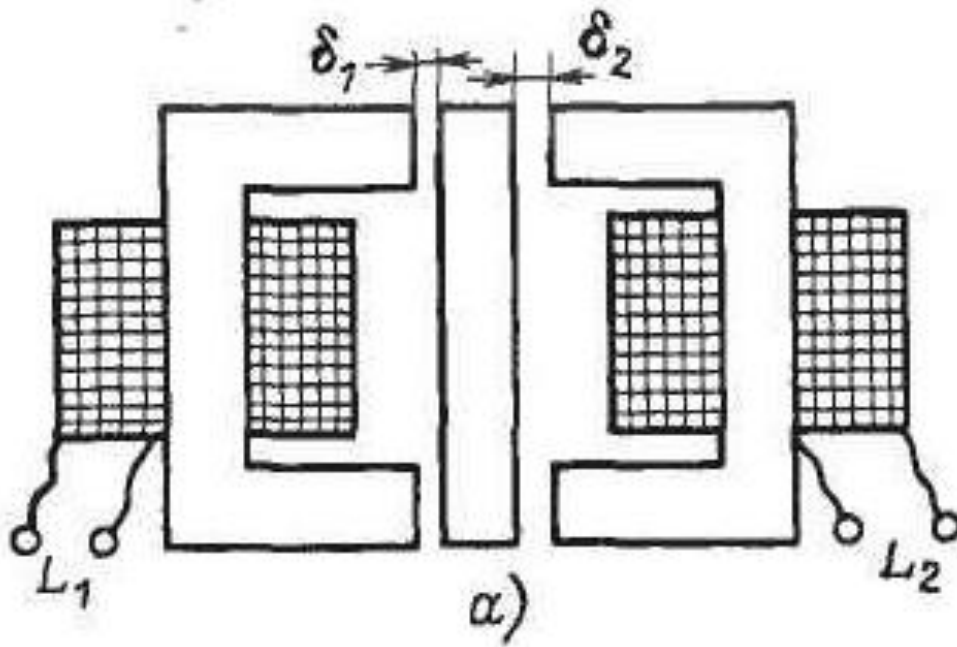
Тоді:
$$L = \frac{w^2}{R_M}$$

де R_M - магнітний опір.

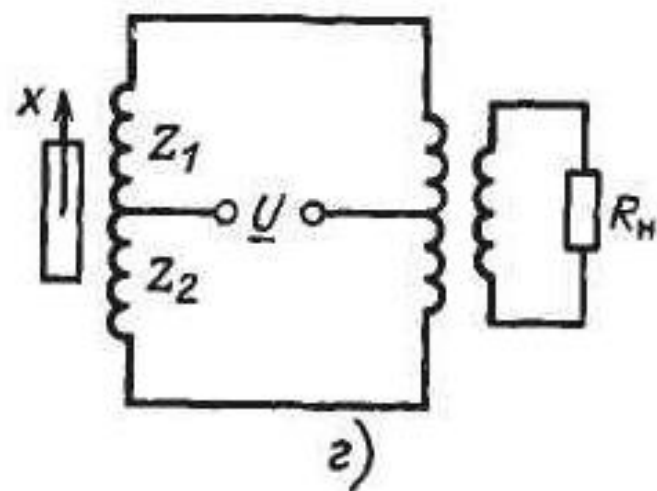
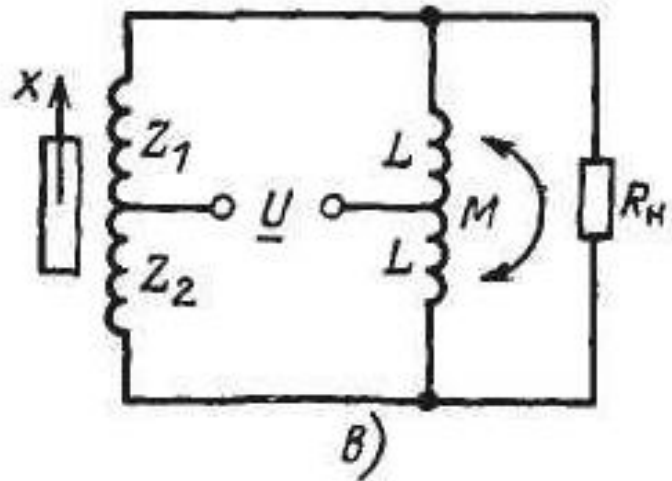
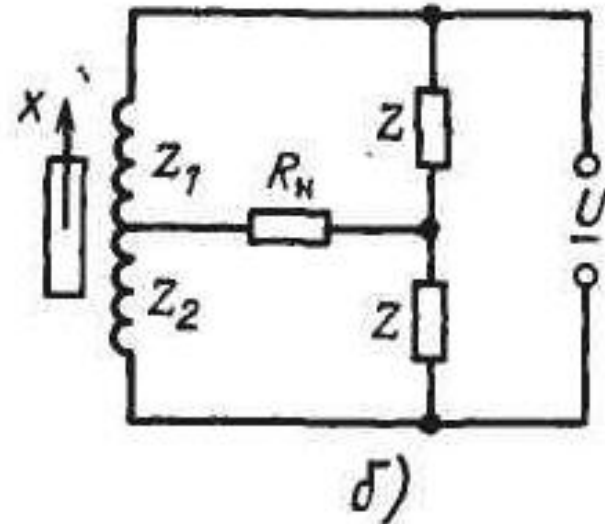
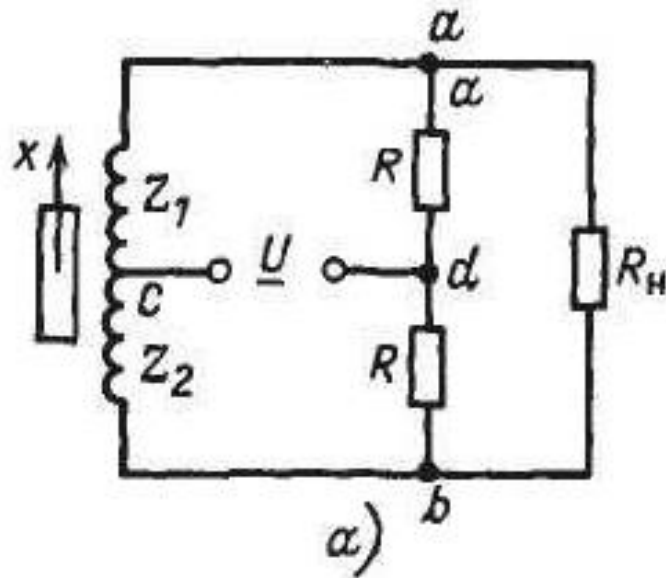
Оскільки індуктивні перетворювачі завжди мають нелінійну функцію перетворення, вони рідко використовуються самі по собі, але частіше - у поєднанні з ємнісними перетворювачами або конденсаторами.

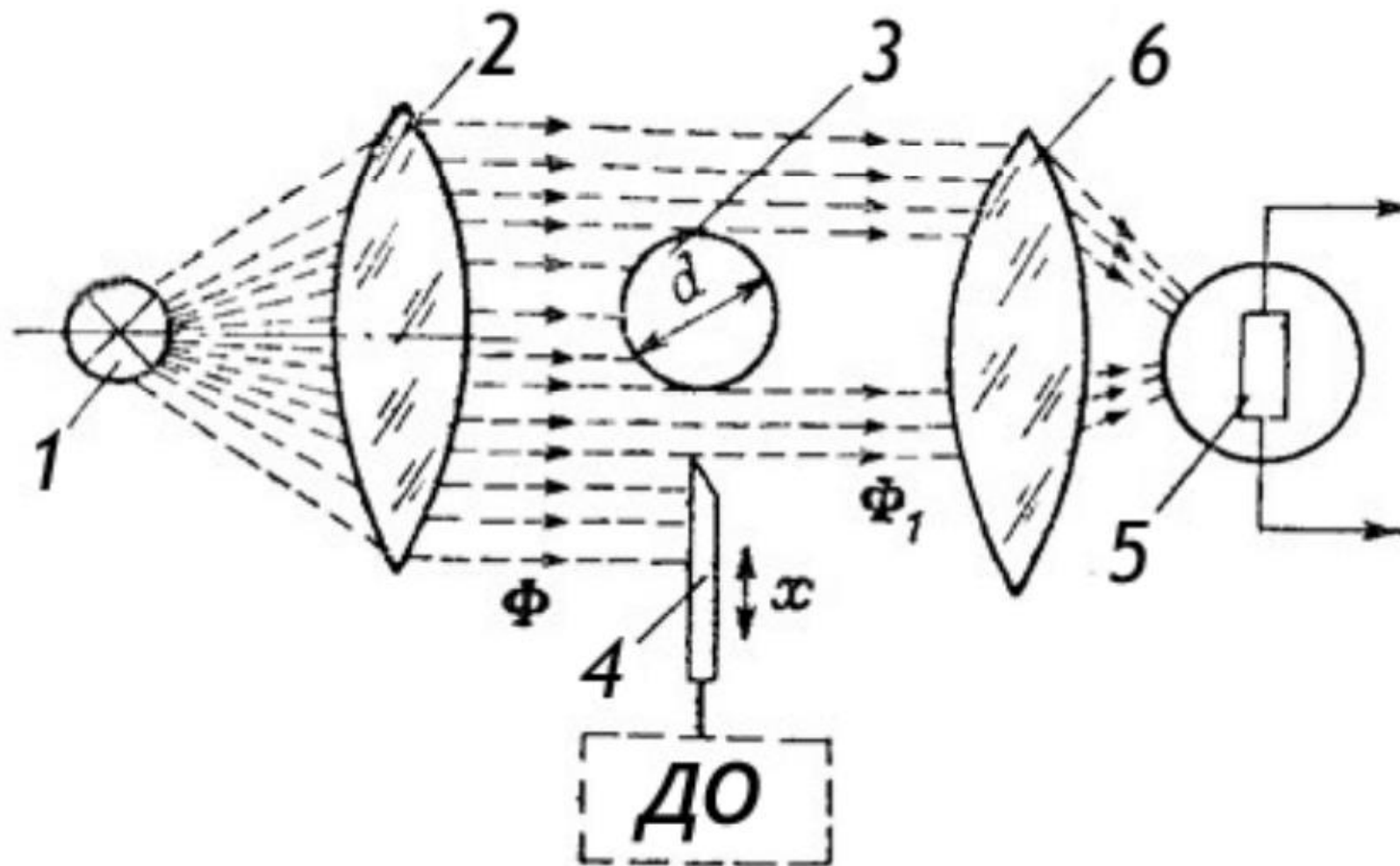
Конструктивні принципи збільшення чутливості індуктивних ВП

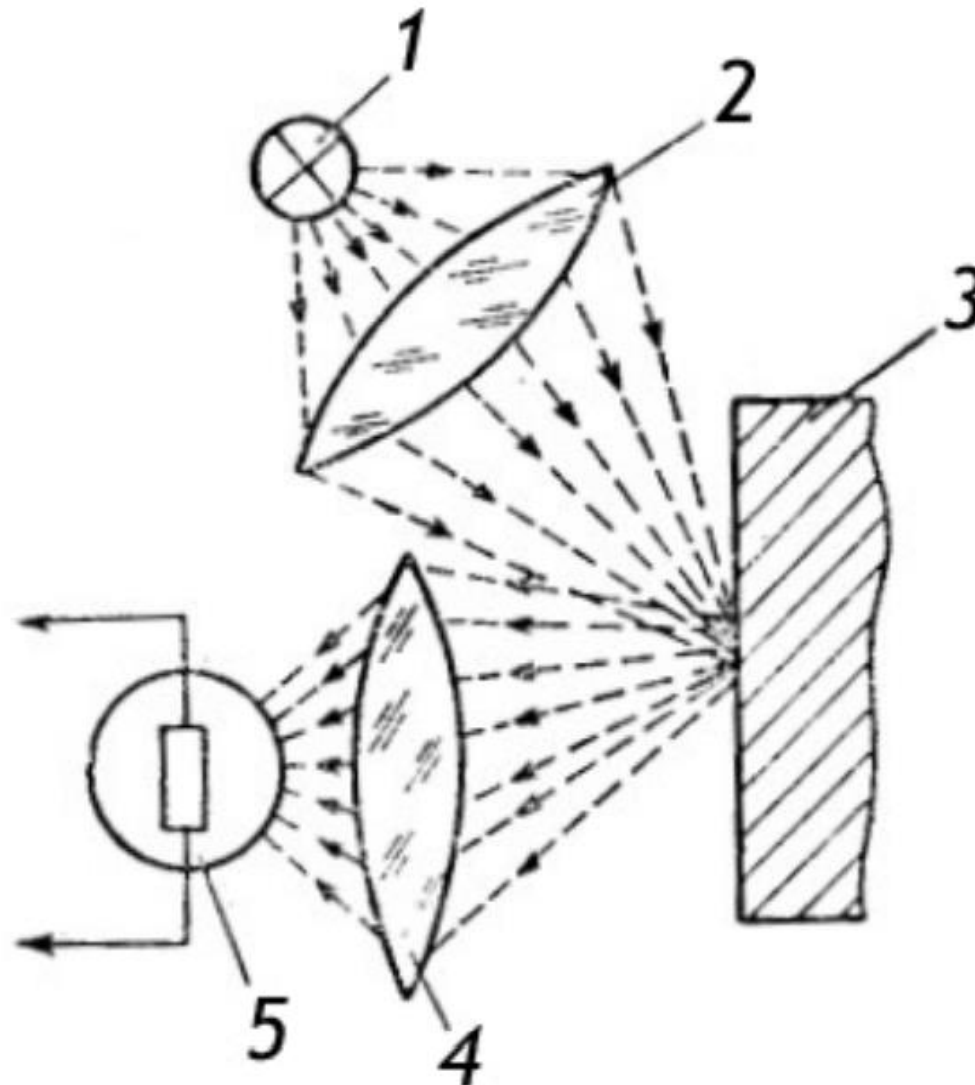
Схеми включення індуктивних ВП

Фотоелектричні ВП, що працюють на просвіт

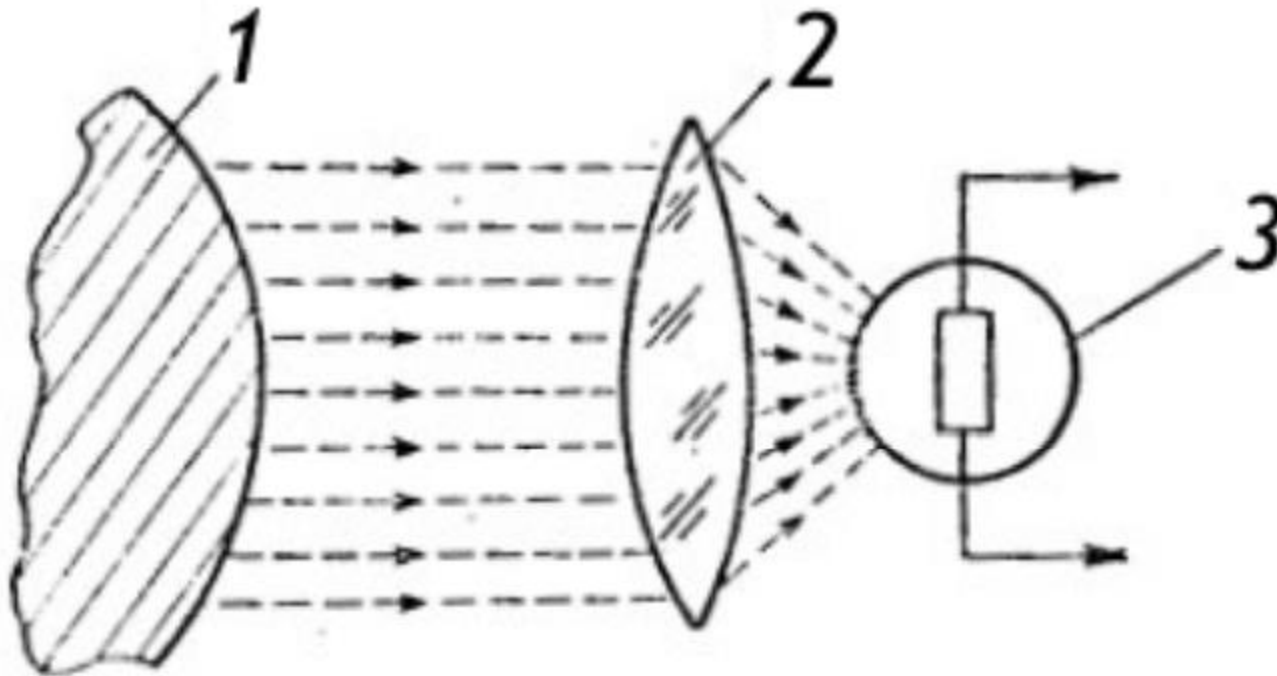

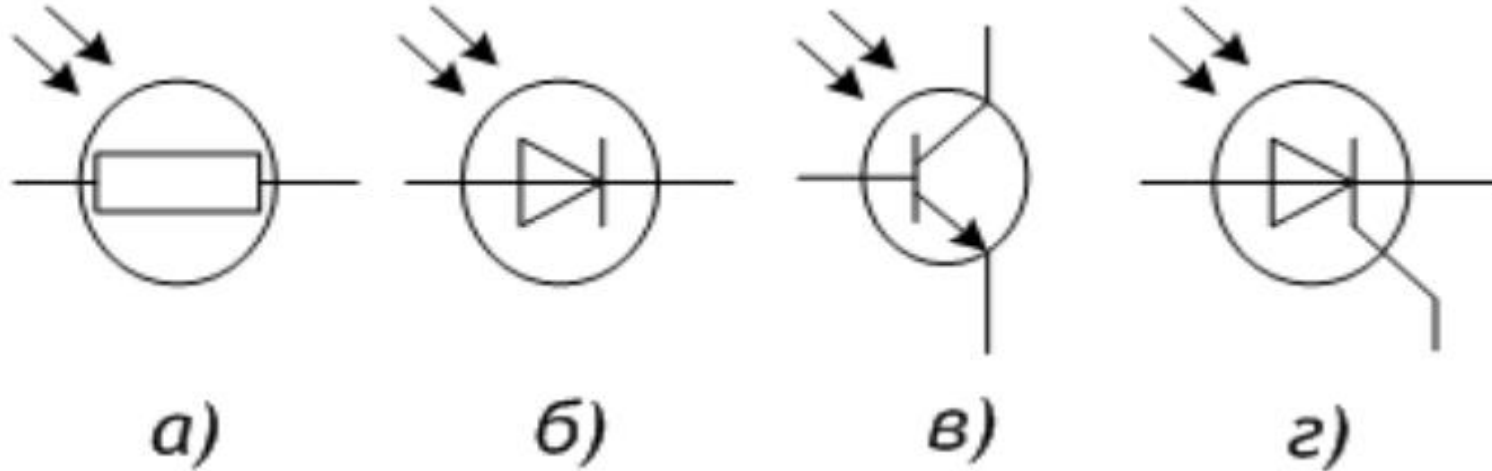
Фотоелектричні ВП, що працюють на зворотне відбиття

Фотоелектричні ВП, що працюють на розсіяне відбиття

- а) фоторезистори
- б) фотодіоди
- в) фототранзистори
- г) фототиристри

Магнітні ВП

Сенсор на основі ефекту Холла

Принцип перетворювача ефекту Холла полягає в тому, що якщо смуга провідника струму розміщена в поперечному магнітному полі, то ЕРС розвивається на краю провідника. Величина напруги залежить від щільності потоку, і ця властивість провідника називається ефектом Холла. Елемент Холла проявляється у напівпровідниках в основному використовується для вимірювань струмів та магнітних полів.

ЕРС Холла:

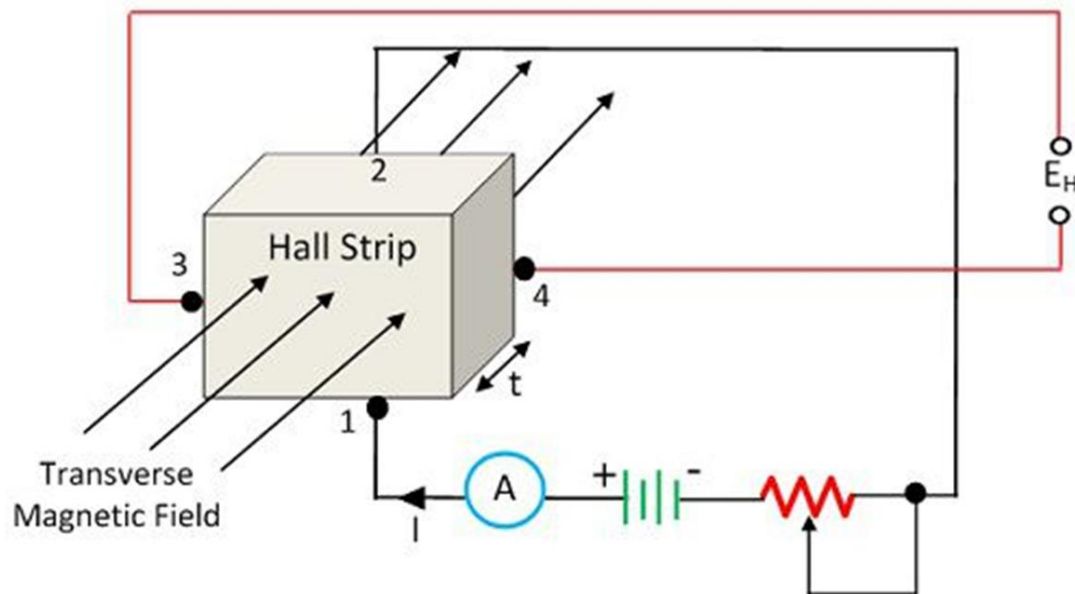
$$E_H = K_H IB / t$$

де:

$$K_H - \text{Hall effect coefficient}; \frac{V - m}{A - Wbm^{-2}}$$

t – thickness of Strip ; m

I - струм в амперах, а B - щільність магнітного потоку в Wb/m^2

Далі буде...

**...Основні типи біосигналів,
що використовуються в медичній практиці**